

THE ART
OF GAMING
A FUCK
ABOUT ART

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

STEPHANIE D'HOSE

VOOR SAS.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	9
Ode aan de subsidieslurper	18
Protest naast het podium	30
Protest op het podium: cultuur onder vuur	45
Een aalmoes voor de kunstenaar	57
Cultuur gaat dwars door alles heen	76
De spiegel van de samenleving	90
Tien profielen uit de sector	98
<i>Frederik Sioen</i>	99
<i>Katrien Vermeire</i>	100
<i>Els Silvrants-Barclay</i>	101
<i>Bart Caron</i>	102
<i>Astrid Stockman</i>	103
<i>Daan Vander Steene</i>	105
<i>Badra Djait</i>	107
<i>Sven Gatz</i>	109
<i>Maaike Cafmeyer</i>	111
<i>Noemi De Clercq</i>	113
Nawoord	114

VOORWOORD

De directrice van de Gentse Minardschouwburg keek me verslagen aan. Ze hield haar lippen samengeperst, haar wenkbrauwen waren gefronst. In haar gezicht zag ik machteloosheid, vermoeidheid en onzekerheid. De enthousiaste vastberadenheid waarmee ze altijd door de drukke gangen van de schouwburg flaneerde, was op dit moment slechts een herinnering die we deelden. Een herinnering aan betere tijden.

We stonden samen op een leeg podium, in een lege zaal. De met rood fluweel beklede stoelen waren aan vervanging toe. Normaal viel dat niet op, wanneer de zaal afgeladen vol roezemoezende theatergangers zat. Maar deze zaal had al lang geen bezoekers meer gezien.

‘Ik weet het ook even niet meer, Nathalie,’ zei ik. Zo heet de directrice. Nathalie en ik kennen elkaar al jaren: we drinken samen wijntjes op een terras, dansen op de Gentse Feesten, en zijn elkaars klankbord. Ik wilde haar zo graag een knuffel geven, maar op anderhalve meter afstand was dat onmogelijk.

Het was 22 december 2021, en het Overlegcomité had zonet besloten om de cultuur- en evenementensector opnieuw te sluiten, een sector die voor het eerst sinds de start van de pandemie enkele weken open was. Geen enkele expert had het aanbevolen, de

besmettingscijfers gingen niet dramatisch de foute richting uit, en de sector had tijdens die korte periode bewezen zichzelf erg veilig te kunnen organiseren.

En toch ging *de blok erop*.

Voor de sector was dit de druppel. Het idee leefde al langer dat ze het harder te verduren hadden dan anderen. Alle rapporten wezen aan dat zij bij de zwaarst getroffensten van de crisis waren. Ja, er waren steunmaatregelen, maar de beloofde heropening zou de grootste steun zijn die ze konden krijgen. Ze waren er ook klaar voor. Toen de groteske nieuwe sluiting aangekondigd werd, voelde die aan als een keiharde stomp in de maag. De theaterzalen, waar mensen naast elkaar met mondkapjes op in stilte naar een voorstelling keken, moesten gesloten blijven, terwijl in het aanpalende café mondkapjesloos een luidkeels drinkgelag gehouden mocht worden.

Ik kreeg dat niet meer uitgelegd. Niemand. Ook de ministers niet, die ontwijkende antwoorden gaven op mijn parlementaire vragen.

Nathalie vertelde over de investeringen die ze had gedaan om haar programmatie te promoten, en over het personeel dat smeekte om bevrijd te worden uit technische werkloosheid. Ondertussen zoemde mijn gsm onophoudelijk in mijn broekzak. Acteurs, evenementenorganisatoren, muzikanten, technici, cultuurliefhebbers. Allemaal mensen die tijd en geld in de veilige heropening hadden gestoken en nu plots het gras voor hun voeten weggemaaid zagen.

‘Ze zien ons gewoon als de makkelijke optie,’ zei Nathalie verbeteren. ‘Cultuur moet hiervoor opdraaien, omdat ze anders niet weten wat te doen.’

Kon ik haar ongelijk geven? Ik was al meer dan twintig jaar met cultuur bezig, achter de schermen van de politiek. In Gent, voor schepen Sas van Rouvoij, die ik zou volgen naar het Vlaams Parlement. Later voor ministers Fientje Moerman en Sven Gatz. Ondertussen was ik zelf verkozen en lid van de Commissie Cultuur in het Vlaams Parlement. Ik kén de sector en de mensen die er werken, ik weet dat ze zich soms vergeten voelen. Altijd heb ik geprobeerd om een aanspreekpunt te zijn. Samen met hen heb ik het beleid mee vormgegeven, alle lagen van die diverse en rijke sector heb ik bezocht en leren kennen. Ik zag gezichten voor me van ontelbaar veel vrienden die door deze beslissing zowel financieel als moreel getroffen waren.

Over cultuurwerkers bestaan veel vooroordelen. Het zouden elitaire subsidieslurpers zijn. Lui, dat ook. En wat dragen ze eigenlijk bij aan de economie, niks toch?

Dat maakt het makkelijk om hen als stoplap te gebruiken. Eén dag in de schoenen van Nathalie en geen mens zou ooit nog zo generaliserend spreken, vooral omdat in haar schouwburg zoveel aspecten van de sector samenkomen: de innovatieve starters en de gevestigde waarden die er optreden, de decorbouwers en technici die de boel klaarzetten, de professionele managers en vrijwillige amateurkunstenaars die er rondwaren. Stuk voor stuk zijn het voorbeelden van een sector die zoveel meer is dan wat je op het podium ziet.

Die rijkdom werd nog veel duidelijker naar voren gebracht op de betoging waar Nathalie en ik enkele dagen later aanwezig waren. Een betoging van de cultuursector en haar sympathisanten, tegen de sluiting. Voor een ommekeer in het beleid, voor een betere aanpak van de pandemie. ‘Mag jij daar wel naartoe? Dat is toch tegen de regering waarvan jij in de meerderheid zit?’ vroeg Nathalie kort voor ons vertrek. Maar ik twijfelde niet. Ik had mijn opties als parlementslid uitgeput. Vragen gesteld in de commissie, informeel druk gezet in de wandelgangen, aan collega’s uitgelegd hoe de cultuursector disproportioneel hard getroffen werd. Het was nog niet genoeg. Het is niet omdat ik in de meerderheid zit dat ik geen eigen mening meer heb. Ik moest mee de straat op, een signaal uitsturen.

En wat voor een signaal was het. Op 26 december kozen tienduizenden mensen ervoor om met één luide stem hun liefde voor cultuur en evenementen uit te schreeuwen op de Kunstberg in Brussel.

Wat vooral opviel, was dat het niet alleen de BV’s en de mensen achter de schermen waren die opdaagden. Het publiek was er ook. Met een duidelijke boodschap: cultuur is geen hobby van een kleine minderheid, het is wat ons leven de moeite waard maakt. Voor ons allemaal.

Cultuur is dat ene geweldige boek dat we lezen tijdens de lockdown. Het is de film waar we ons eerste lief mee naartoe namen. Het televisieprogramma waarbij we uitblazen na een zware werkweek. Vooral tijdens de pandemie herontdekten we dat. Cultuur was de strohalm waar we ons aan vasthielden. We bleven voor het eerst iets langer stilstaan bij de publieke kunstwerken die we tijdens een wandeling passeerden. We genoten van onze burens die

’s avonds hun instrumenten bovenhaalden met de voordeur open. In Gent verzamelden artiesten zich onder de vlag ‘Covitesse 6’ om met acties, telefoonlijnen, en online performances te strijden tegen eenzaamheid.

Voor het eerst werd zo massaal duidelijk dat we allemaal cultuur nodig hebben, omdat we het dreigden te verliezen. Op het moment dat cultuur ons nodig had, hebben we dat getoond.

Drie dagen later kregen we gelijk. De Raad van State schorste de sluiting van de cultuur- en evenementensector omdat ze disproportioneel was. De regering keerde haar kar en sindsdien bleef de cultuursector definitief geopend.

Honderdzeventigduizend werknemers slaakten een zucht van verlichting. Als het culturele leven stilvalt, zijn de leegte en de stilte ondraaglijk. Maar die dag bleef het spotlicht branden.

’s Avonds in bed maalde ik over de gebeurtenissen van de voorbije dagen. Zoveel mensen waren op me afgestapt met hun zorgen en frustraties. Eén heel cruciaal inzicht blijft me nog steeds bij. ‘Niemand verdedigt ons, we hebben geen vertegenwoordiger in de politiek.’ Hoe vaak heb ik die zin niet gehoord. Nog steeds, trouwens. Er bestaan zoveel misvattingen over cultuur en evenementen en er zijn amper politici die daar tegenin gaan. Integendeel, vaak gaan politici zelfs mee in de desinformatie omdat ze op die manier van cultuur een makkelijke besparingspost kunnen maken of, zoals vandaag steeds vaker gebeurt, een karikatuur in identitaire debatten.

De sector probeerde in die zware tijden van lockdowns de rol van verdediger zélf op te nemen. Met succes, dat moet gezegd. De verschillende sectorfederaties sloegen de handen in elkaar, belangenbehartigers van werkgevers en werknemers zaten op één lijn en enkele figuren waren er zelfs in geslaagd de woordvoerdersrol voor alle actoren in cultuur op zich te nemen. Zeker dat laatste is geen evidentie in zo'n complex en divers speelveld.

Maar door het gebrek aan officiële kanalen, versnipperde bevoegdheden en ja, ook door een politiek die soms simpelweg niet luistert, is de output zelden zaligmakend.

Dat was niet alleen zo tijdens de pandemie. Dezelfde dynamieken zagen we toen de Vlaamse regering de projectsubsidies wilde schrappen – een historische vergissing die we maar ternauwernood konden vermijden. Evenzo bij de hervorming van het kunstenaarsstatuut. En het bredere debat over cultuursubsidies is misschien wel het beste voorbeeld van het spanningsveld tussen populistische retoriek en de realiteit op het terrein.

Cultuur en evenementen hebben een woordvoerder nodig. Een ambassadeur die hen zonder voorbehoud verdedigt en in de bres springt wanneer nodig. Die beleidsaanbevelingen doet die zowel beantwoorden aan de noden van de sector als politiek haalbaar zijn.

Als puntje bij paaltje komt, is dat vandaag de grootste uitdaging voor de sector. Het is niet evident om alle vertakkingen van kunst en cultuur onder één vlag te verenigen. Een schrijfster heeft andere besognes dan een rapper of een curator. Maar er zijn voldoende uitdagingen waarbij iedereen zich achter hetzelfde doel kan scharen: een performante doorstroming, een degelijk sociaal

vangnet en een onbelemmerde mogelijkheid om evenementen te organiseren, bijvoorbeeld.

Alle artiesten, technici en andere medewerkers samen vertegenwoordigen ongeveer zes procent van de arbeidsmarkt. Ze draaien een omzet van 80 miljard euro en hebben een toegevoegde waarde van 12,5 miljard euro. Daartegenover gaat slechts één procent van het Vlaamse budget naar cultuur, nog geen half miljard. En dan spreken we nog niet over alle economische activiteit in de marge van cultuur: het pintje dat je achteraf gaat drinken, het boek van de film dat je koopt, de taxi die je neemt naar het festival. Toeristen die komen voor onze culturele rijkdom verblijven in hotels, gaan iedere avond op restaurant en shoppen in onze winkelstraten. Lokale handelaren én de staatskas varen er wel bij.

Wat meer is: cultuur is veel meer dan de economische return die ze creëert. Het is een onontbeerlijk onderdeel van ons sociaal weefsel, van onze recreatie, van ons onderwijs, van onze zelfontwikkeling. Het is een troost in barre tijden en een euforische uitspatting wanneer nodig. Knaldrang was er niet alleen tijdens de pandemie. Iedereen in dit land doet op een of andere manier aan cultuur, ook al hebben we het niet altijd door.

Waarom lijkt het dan zo moeilijk om de sector graag te zien?

Dat ging allemaal door mijn hoofd. En langzaamaan kwam ik tot een inzicht. Als niemand in de politiek voluit de kaart van cultuur wil trekken, dacht ik, dan doe ik het gewoon zelf. Ik schrijf mijn liefde voor de sector neer en probeer zo mijn steentje bij te dragen aan het rechte trekken van de perceptie. Geen kritiekloze lofzang – zo zit ik niet in elkaar. Zoals overal zijn er ook

in deze sector problemen, misstanden, communautaire twisten, #MeToo-incidenten, financieringsfouten, na-ijver en dubbele agenda's. Die moeten benoemd worden. Maar het moet vooral definitief gedaan zijn met het waas van mysterie dat het woord 'cultuursector' om zich heen heeft hangen.

Een paar pagina's lang wil ik woordvoerder voor cultuur zijn. Dat idee kreeg ik, die nacht toen ik de slaap niet kon vatten, na een absolute horrorweek voor cultuur. Ik sprak met tientallen stakeholders uit het veld. Ik luisterde naar criticasters en stelde ook mijn eigen overtuigingen in vraag. Het resultaat ligt nu voor je. Ik hoop dat je er iets aan hebt.

Dit zijn de tien geweldige mensen die met hun visie mee vorm gaven aan dit boek. Je komt verderop meer over hen te weten.

FREDERIK SIOEN

foto © Nick Proot

KATRIEN VERMEIRE

ELS SILVRANTS-BARCLAY

BART CARON

ASTRID STOCKMAN

DAAN VANDER STEENE

foto © Michiel Devijver

BADRA DJAIT

SVEN GATZ

MAAIKE CAFMEYER

foto © Pieter Verhaeghe

NOEMI DE CLERCQ

